

AZ ÖRDÖG ÉS A TÍZPARANCSOLAT

Egyházi keretbe helyezett bájosan szentségtörő film Julien Duvivier öt epizódból álló filmje, „Az ördög és a tízparancsolat”.

Az önálló kis filmtörténetek közös mondanivalója körülbelül ennyi: az ördög nem alszik. Ezt a nem nagyon mély, nem nagyon eredeti gondolatot azonban annyi kedvességgel, ötlettel, mesterségbeli tudással és olyan kitűnő színészekkel tolmácsolja a film, hogy — a közönség sem alszik. Sőt! Elfelejtja a sekélyes szimbolikát, a kissé mondvacsinált utalásokat a tízparancsolatra, és nagyon jól szórakozik.

Ott, ahol a film következetes és hű önmagához, vagyis, ahol nem prédikál, hanem az emberi gyengeségeken bölcsen mosolyogva csupán nevetetni akar, maradéktalanul el is

Danielle Darrieux, a negyedik epizódban, a színésznő szerepében

éri a célját. Azok az epizódok — ilyen a negyedik és ötödik — a leg-sikerültebbek, ahol a filmalkotók ironiája, mesélő kedve akadálytalanul érvényesül. Hosszadalomásra, nehézkessé és hamissá csak azok a részek válnak, ahol a forgatókönyvírók és a rendező a moralista komolykodó álarcát öltik magukra és vallás-erkölcsi alapról veszik célba a gúny nyilaival — az egyházat.

Az ürügyet a történetek elmondására az adja, hogy egy öreg, istenkáromló zárdai portás (Michel Simon alakítja nagyon kedvesen) nem ismeri a tízparancsolatot. És hogy ebből miféle bajok származhatnának, ha ezzel szemben a film alkotói és különösképpen Duvivier — a „Táncrend”, a „Tisztes úriház” és más ismert filmek rendezője — nem ismerne olyan kitűnően a filmkészítés tízparancsolatát — ezt példázzák a szellemes kis történetkék.

A keretmese színhelye egy apácakolostor, nagyon sok és dekoratív apácával, akiket az aranyszívű, de csúnyaszájú portás profán kiszólásaival állandóan megbotránkoztat és a kárhozat szélére sodor. Szerencsére a látogatóba érkező püspök hajdani iskolatársát ismeri fel a vén bűnösben és védelmébe veszi a főnökszszony szigorával szemben a javíthatatlan öreget. Ám ebéd után, a kedélyes püspök és az öreg portás gyermekkori emlékeket idéző pajzán csevegése közben, a kolostori szoba nyugalmát váratlanul szélvihar kavvarja fel, az asztal alól sziszegve előkúszik a bibliai kígyó, a sátán kacaját hallani, majd eme kissé gyermek formabontás után (mintegy megadva a modernség ördögének az öt megillető részt) következnek az öt fordulat, jól szerkesztett, gondosan kimunkált, reális hangvételű történet.

Az első epizód, amelynek főszereplői Françoise Arnoul, Micheline

Presle és Mel Ferrer, nagyvilági tanmese a női állhatatlanságról és a vétkek kapzsiságról. Itt a társaságbeli urak és hölgyek halvány, elmosódó alakját a rájuk aggatott csillogó ékkövek és a drágakövekhez fűződő szenvedélyek teszik csak érdekessé. A hazugságok és intrikák finoman szőtt hálójában vergődnek ezek a párok, ahol a nők nemcsak ékszereiket, de férjeiket is elkaparintják egymástól. Ebben a történetben — a kigyó eredeti intenciója szerint — mindenki pórul jár egy kicsit: az is, aki ad, az is, aki elfogad. Tanulság: ne kívánd meg más asszonyát, férjét, nyakláncát és így tovább...

A második epizód teljesen humorosan, erkölcsi-lélektani történet, amely a bűnügyi filmek eszközeivel akar izgalmat kelteni. A kitűnő Charles Aznavour egy igazságtevő kispapot játszik ebben a komor filmben, aki bosszúból, hogy az akasztófára juttassa húga csábítóját, agyonlöveti magát vele. Nyitva marad a kérdés, vajon az elszánt kispap tette kimeríti-e az öngyilkosság „bűnét”, vagy sem?

A harmadik epizód dramaturgiai

gyöngesége, hogy túl későn oldja fel és magyarázza meg egy ötletes csattanóval a hosszadalmas, melodramatikus történetet, amelynek főhőse a Fernandel képében megjelenő „jóisten”. Csak utólag tudjuk meg; egy elmebeteg jelent meg, szavalt és jótékonykodott jóistenként a szegény, hitetlen parasztsaládnál, amely eddig „faragott isteneket imádott...” De az utolsó filmkockák ötletessége — az elmeegógyintézet váratlanul felbukkanó kocsija felveszi és visszaszállítja az országúton elégedetlen ballagó ápoltat, aki vallási mániájában vigaszt nyújtott egy haladkló, öreg parasztasszonynak — sem tudja elfeledtetni a megelőző patetikus képsorok unalmát és a haladklási jelenet kínos naturalizmusát.

A negyedik epizód — a „Tiszteld apádat és anyádat...” kezdetű parancsolat paródiája — viszont kitűnő. Ez a mulatságos, és nagyon emberi történet finom lélektani mozzanatokot ábrázol egyszerűen, szűkszavúan — a film nyelvén.

Egy fiatal, családi környezetével elégedetlen orvostanhallgató apjától megtudja, hogy veszekedős, házsár-

tos, munkában elnyűtt anyja csak mostohája és az igazi anyja egy ragyogó drámai színész. A színész nő viszont — aki első percben hódolójának hiszi és majdnem elcsábítja sose látott fiát — azt árulja el neki, hogy aki őt fiának tekinti, nem igazi apja. A fiatalember tragikomikus kálváriája, a bonyolult és frivolsága ellenére is mindig a józtlenség határain belül mozgó fordulatok után, azzal ér véget, hogy az orvostanhallgató megrendülve, de mégis megnyugodva tér vissza régi környezetéhez, nem igazi szüleihez, akiket ezentúl nemhogy kevésbé, de jobban, türelmesebben és főleg — bölcsebben tud szeretni. Ebben a groteszkül emberi történetben Georges Wilson és Madelaine Robinson mellett Danielle Darrieux, a fiatal színész nő-anyja és Alain Delon a szeretetre vágyó orvostanhallgató fiú szerepében egészen kitűnő produkál: rövid párjelenetükben a tévedések, ráismerések gyors váltakozásában, az ellentétes érzelmek ide-oda hullámozásában oly könnyedek és természetesek, mintha

szakadékok felett balettet táncolnának.

Az utolsó epizód, amelyben Louis de Funès egy bankrabló templomszolga és Jean Claude-Brialy egy könnyelmű, szépfiú banktisztviselő szerepében remekel, a legmulatságosabb. A bankokkal tömött kis kopott bőrönddel való fordulatok játék, burleszk a javából! Itt semmi sem marad kiaknázatlanul. A rendezés tempója, a dialógusok tűzijátéka, a ragyogó színészi munka, mind a pontosan időzített helyzetkomikumot szolgálja.

Már rég nem gondolunk a bibliára, sem a „Ne lopj!” parancsot kicsúfolására. És ha a film végén nem sziszegne fel újra a keretmese kigyója, nem kacagna vérfagyasztóan a Sátán, azt hihetnénk, a film egyetlen tanulsága: tiszteld a jó forgatókönyvírókat, a rutinos rendezést és a népszerű filmsztárokat, hogy filmed hosszú életű legyen a világ minden mozijában!

MÁGORI ERZSÉBET

Jean-Claude Brialy és Louis de Funès jelenete az ötödik epizódban

